

Etymologické dublety v španielčine a slovenčine

Bohdan Ulašin (Bratislava)

ETYMOLOGICAL DOUBLETS IN SPANISH AND SLOVAK

In Spanish, so-called learned words, derived from Latin, form etymological doublets with popular words, both of them tracing their origin to the same Latin etymon. While popular words have undergone many acoustic and sometimes semantic changes, learned words have been subject to only minor formal and, to a lesser extent, semantic alterations. Learned words are used mostly in specialized and technical terminology, sometimes in literary style. In Slovak there are very few etymological doublets because the main source of loanwords was neither its preceding Paleoslavonic stage, nor Old Slavonic, or any other Slavic language. On the other hand, in Russian we can observe many loanword doublets consisting of popular words alongside Old Church Slavonic lexis.

KEY WORDS

etymological doublets, Spanish, Slovak, diachrony, synchrony, popular word, learned word, formal and semantic changes, abstract and concrete meaning

KLÍČOVÁ SLOVA

etymologické dublety, španielčina, slovenčina, diachronia, ľudové slová, knižné slová, formálne a sémantické zmeny, abstraktný a konkrétny význam

1. ÚVOD

Jazyk je systém, ktorý sa vyvíja a mení v čase a priestore. Počas storočí sa často mení forma a/alebo význam jednotlivých slov, vznikajú nové slová a nepotrebné zanikajú. Niekedy sa jeden jazyk rozčlení na viacero dcérskych jazykov (sú to jazyky, ktoré sú pokračovateľmi tzv. východiskového alebo pramenného jazyka: latinčina a jej dcérske románske jazyky, praslovančina a dnešné slovanské jazyky a pod.). V takom prípade je zaujímavé sledovať a porovnávať, ako časom jedno slovo nadobudne rôzne formy a často aj významy v jednotlivých dcérskych jazykoch. Sú prípady, keď si východiskový jazyk (už mŕtvy, teda spontánne nepoužívaný ako materinský jazyk) zachová istú prestíž a je naďalej využívaný ako zdroj pre prevzatia v dcérskom jazyku. Ak je takto využívaný v hojnej miere, tak sú splnené podmienky na to, aby sme v dcérskom jazyku našli početné dvojice slov, ktoré vychádzajú z jedného základu; jedno slovo patrí už dcérskemu jazyku, to druhé je v podstate prevzatím z východiskového jazyka. Keďže ide o slová etymologicky spriaznené, takmer vždy aspoň jeden z ich významov zvykne súvisieť či sa prekrývať. V našom článku sa pokúsime priblížiť fenomén etymologických dubliet na príklade španielčiny a slovenčiny (jazykov, ktoré dlhodobo konfrontujeme v našom výskume pre potreby vedeckej a pedagogickej praxe¹

1 V univerzitnom študijnom programe prekladateľstvo a tlmočníctvo, špecializácia španiel-sky jazyk a kultúra.

a zároveň sú to jazyky zastupujúce oba póly: vysokú mieru a minimálnu mieru výskytu etymologických dubliet). Okrajovo uvedieme aj stav v iných jazykoch: pri románskych jazykoch na ilustráciu toho, aký dôležitý je okrem preberania z východiskového jazyka (latinčiny) aj inovatívny vývoj dcérskeho jazyka (francúzština) pre vysoký počet dubletných tvarov vs. konzervatívny vývoj zvukového plánu (taliančina) a s tým súvisiaci menší výskyt dubliet; ruštinu uvádzame ako zástupcu slovanských jazykov s relatívne vysokým zastúpením dubliet (na rozdiel od slovenčiny). Na záver uvádzame ako špecifický prípad aj stručný stav skúmaného fenoménu v angličtine, ktorá je zaujímavým prípadom jazyka s výrazne heterogénnou slovnou zásobou z hľadiska pôvodu (s výrazným prispením práve latinčiny a románskej francúzštiny).

2. DEFINÍCIA

Termín *etymologické dublety* sa v našej práci používa pre dve (zriedkavo aj viac ako dve) samostatné slová, ktoré vznikli z rovnakého etymologického základu. Z diachrónneho hľadiska ide o jedno a to isté slovo, z ktorého vznikli rozdielnym formálnym a významovým vývojom dve samostatné slová.

3. ETYMOLOGICKÉ DUBLETY V ŠPANIELČINE

V prípade španielčiny pochádza drvivá väčšina dubliet z latinčiny. Kým jedno slovo (ľudové) sa vyznačuje kontinuitou: používa sa od doby, keď z latinčiny, resp. iberskej románčiny vznikala kastíľčina, a teda prešlo celým vývojom jazyka i zmenami vo zvukovom pláne, to druhé, knižné, sa stalo súčasťou jazyka neskôr, bolo prebraté z latinčiny najprv do vyššieho štýlu (najčastejšie prostredníctvom učencov, príslušníkov duchovenstva, kronikárov, atď.) a zmenilo sa iba minimálne v porovnaní s latinským originálom. Dublety majú teda z diachrónneho hľadiska spoločný etymologický základ, zo synchronného hľadiska sú to dve rôzne, samostatné slová líšiace sa formou a väčšinou aj významom² (hoci takmer vždy je medzi nimi istá významová súvislosť).

Španielčina vznikla z latinčiny, ktorú priniesli rímski vojaci a kolonisti do historickej Hispánie v roku 218 pr. n. l., kde prišli bojovať s Kartágincami počas druhej púnskej vojny. Po páde Západorímskej ríše (476 n. l.) sa z iberorománčiny postupne vydělili rôzne dialekty, ktoré sú sesterskými jazykmi, pokračovateľmi iberorománčiny: katalánčina (spolu s valencijčinou a baleárčinou), galícijčina, astúrcina, aragónčina a na základe kastílskeho dialektu španielčina. Počas obdobia znovudobývania (*Reconquista*) Pyrenejského polostrova sa medzi kresťanskými kráľovstvami postupne presadila a neskôr jednoznačne dominovala Kastília, ktorá sa presadila aj jazykovo.

2 Preto sem nepatria pravopisné dublety: *psicología* / *sicología*, 'psychológia', *harmonía* / *armónía*, 'harmónia, súlad', ktoré sa vyslovujú úplne rovnako. Prvý tvar je konzervatívny, druhý odráža súčasnú výslovnosť.

V 13. storočia sa kastíľčina stala úradným jazykom Kastílie namiesto latinčiny³. Po zjednotení Španielska v roku 1474 sa presadila kastíľčina ako úradný jazyk na celom území, čo prispelo k postupnému vytváraniu spoločnej národnej identity. Od konca 16. st. sa kastíľčina začína nazývať španielčinou (Zavadil, 1998, s. 46–72). V tej dobe už boli uskutočnené najdôležitejšie zvukové a gramatické zmeny vo vývoji jazyka. Jeho podoba bola už viac-menej ustálená a do súčasnosti sa zmenila len minimálne.

- a) Ludové slová (*voces populares*): prešli úplným hláskovým vývojom z hovorenej latinčiny až do modernej španielčiny⁴: *llave* ‚klúč‘ (z lat. *clāvis*⁵), *mujer* ‚žena‘, ‚manželka‘ (z lat. *mulier*), *hijo* ‚syn‘ (z lat. *filius*). Ide o slová latinského pôvodu, okrem nich sem patria aj slová zdedené prostredníctvom latinčiny z iných jazykov, napr. gréčtiny: *escuela* ‚škola‘ (< lat. *schola* < gr. *scholē*), *pedra* ‚kameň‘ atď.
- b) Poloknižné slová (*voces semicultas, semicultismos*): slová, ktoré z nejakej príčiny neprešli všetkými hláskovými zmenami, takže ich tvar nie je ani knižný, ani dôsledne ľudový. Buď boli prebraté až v starokastílskom období, čo spôsobilo, že neprešli zmenami, ktoré sa uskutočnili predtým, alebo boli prítomné v slovnej zásobe od začiatku, ale boli ovplyvnené tvarmi klasickej resp. stredovekej latinčiny, najmä cirkevnej alebo právnickej: *siglo* (z lat. *saeculum*, nie je to knižné slovo, inak by malo tvar **século*, a nie je to ani ľudové slovo, po uplatnení všetkých zmien by výsledný tvar bol **sejo*); *reino* (z lat. *rēgnum*, knižný tvar by bol **regno*, ľudový **reño*), *plaza* (z neskorolat. *plattea* ‚široká ulica‘, ľudový tvar by bol **llaza* a knižný **placia*), *ejemplo* (z lat. *exemplum*, ľudový tvar by mal podobu **ejencho* a knižný **exemplo*).
- c) Knižné slová (*voces cultas, cultismos*): sú to slová, ktoré prenikli do jazyka neskôr, po tom, ako sa už udiali jazykové zmeny v procese prerodu latinčiny na kastíľčinu. Rozdiel v porovnaní z východiskovým latinským slovom je minimálny, napr. zaniká slabá koncová spoluhláska, základ slova zostáva rovnaký: *currículo* > lat. *curriculum*, *laborar* > *laborāre*, *acuario* > *aquārium*, *plenilunio* > *plēnilūnium* atď.

Počas vývoja latinčiny a iberskej románčiny smerom ku kastíľčine a neskôr modernej španielčine, podstúpili tzv. ľudové slová mnohé zmeny, ktoré ich odlišili od latinského východiskového tvaru. Pri príkladoch uvádzame ako prvý knižný tvar, po ňom nasleduje tvar ľudový a na záver východiskový latinský tvar⁶:

3 Konkrétne počas vlády Fernanda III. (1217–1252). Avšak náležitej kodifikácie sa kastíľčina dočkala až za vlády jeho syna Alfonza X. Múdrego (1252–1284).

4 Príklady španielskych dubliet v 3. kapitole, ich význam ako aj ich etymológiu čerpáme z nasledujúcich knižných prameňov: Corominas (2000), *Diccionario de la lengua española*, Dubský (1993), Gutiérrez (1989), Zavadil (1998). Tvar a význam latinských východiskových slov čerpáme okrem vyššie uvedených zdrojov v Quitt — Kucharský (1992) a Špaňár — Hrabovský (1962).

5 Hoci v práci uvádzame slovné tvary v klasickej latinčine, v nominatíve, v skutočnosti je východiskový pre španielčinu akuzatívny tvar slova v ľudovej latinčine. Tá však zďaleka nie je tak podrobne doložená.

6 Vybrali sme iba zopár príkladov zo stoviek etymologických dvojíc na ilustráciu hlavných zmien vo vývoji španielčiny. Pre presný priebeh zmien ako aj ich klasifikáciu viď. ZAVADIL (1998) alebo GUTIÉRREZ (1989).

amplio ,široký' — *ancho* ,široký' < lat. *amplus*
ánima ,duša' — *alma* ,duša' < lat. *anima*
causa ,kauza', ,prípád' — *cosa* ,vec' < lat. *causa*
cogitar ,rozmýšľať' — *cuidar* ,staráť sa' < lat. *cogitāre*
cognado ,spriaznený' — *cuñado* ,švagor' < lat. *cōgnātus*
concilio ,cirkevný snem', ,koncil' — *concejo* ,mestská rada' < lat. *concilium*
constar ,byť známe' — *costar* ,stáť (o cene)' < lat. *constāre*
cremar ,spopolniť' — *quemar* ,(s)páliť' < lat. *cremāre*
delicado ,delikátny', ,jemný'; ,krehký' — *delgado* ,štíhly' < lat. *dēlicātus*
uplicar ,zdvojiť' — *doblegar* ,zložiť' < lat. *uplicāre*
espéculo ,zrkadlo na vyšetrenie ústnej dutiny' — *espejo* ,zrkadlo' < lat. *speculum*
estricto ,prísny' — *estrecho* ,úzky' < lat. *strictus*
forma ,forma' — *horma* ,obuvnícke kopyto' < lat. *forma*
húmero ,ramenná kosť' — *hombro* ,plece' < lat. *humerus*
inflar ,nafúknuť' — *hinchar* ,napuchnúť' < lat. *inflāre*
insignia ,insignia', ,odznak' — *enseña* ,zástava', ,prápor'; ,insígnia' < lat. *insignia*
insomnio ,nespavosť' — *ensueño* ,sen', ,spánok' < lat. *īnsomnium*
ínsula ,opustené miesto' — *isla* ,ostrov' < lat. *īnsula*
minuto ,minúta' — *menudo* ,drobný' < lat. *minūtus*
mutar ,meniť', ,mutovať' — *mudar* ,stahovať sa' < lat. *mutāre*
parábola ,parabola' — *palabra* ,slovo' < lat. *parabola*
pleno ,plný' — *lleno* ,plný' < lat. *plenus*
radio ,polomer' — *rayo* ,lúč' < lat. *radius*
recitar ,recitovať' — *rezar* ,modliť sa' < lat. *recitāre*
regla ,pravidlo', ,regula' — *reja* ,mreža' < lat. *rēgula*
senior ,senior' — *señor* ,pán' < lat. *senior*
sinfonía ,symfónia' — *zampoña* ,hudobný nástroj podobný flauté' < lat. *symphōnia*
sólido ,pevný', ,solídny' — *suelto* ,plat' < lat. *solidus*
vigilar ,strážiť' — *velar* ,bdieť'; ,pracovať do noci'; ,staráť sa' < lat. *vigilāre*

Dvojicu môžu tvoriť aj poloknižné a ľudové slovo: *regla* (knižný tvar by bol **régula*) — *reja* (z lat. *rēgula*) alebo knižné a poloknižné slovo: *implicar* — *emplear* (ľudový tvar by bol **enchegar*). Zriedkavo nájdeme aj trojicu, resp. *triplety*: knižné, poloknižné a ľudové slovo, napríklad: *apoteca* — *botica* — *bodega* < lat. *apothēca* < gr. *apothēkē*.

3.1 DOMÁCE VS. PREVZATÉ SLOVO Z INÉHO ROMÁNSKEHO JAZYKA

Zvláštnym druhom dubliet sú aj tie dvojice, pri ktorých jedno zo slov je prebraté z iného románskeho jazyka. Zaraďujeme ich medzi dublety, keďže vychádzajú z jedného latinského slova. To je spôsobené tým, že druhy a intenzita zmien vo zvukovom pláne sa líšia od jedného románskeho jazyka k druhému. Existujú dva základné druhy tohto typu dubliet⁷.

7 Uvedené príklady sú z: Corominas (2000), Gutiérrez (1989), Zavdil (1998).

- a) Pri prvom španielčine zastupuje knižné slovo a druhým členom dvojice je ľudové slovo z iného románskeho jazyka (prvé uvádzame vždy slovo prevzaté, druhé je domáce): *gruta* ,jaskyňa' (zo sicílskeho alebo neapolského nárečia *grutta*) — *cripta* ,krypta'; obe z lat. *crypta* a to z gr. *κρύπτει* ,klenuté podzemie'
- b) inorománske — španielske ľudové slovo: *tempo* ,tempo' (z tal. *tempo*) — *tiempo* (obe z lat. *tempus* ,čas').

3.1.1 KATALÁNČINA

ginebra ,gin' — *enebro* ,borievka' < lat. *jūniperus*
mullar ,preklat' nožom' — *mojar* ,namočiť' < vulg. lat. *molliāre* ,zmäknuť'
nao ,chrámová loď (súč. katal. *nau*) — *nave* ,loď' < lat. *navis*
papel ,papier'⁸ — *papiro* ,papyrus' (knižné slovo) < lat. *papyrus* < gr. *πάπυρος*
seo ,katedrála' (súč. katal. *seu*) — *sede* ,sídlo' < lat. *sēdes* ,sídlo'
viaje ,cesta' — *viático* ,cestovné (náklady)' < lat. *viaticum* ,vybavenie na cestu'

3.1.2 PORTUGALČINA

cobra ,kobra' — *culebra* ,užovka' ,had' < lat. *colūbra* ,had'
saudade ,clivota' ,nostalgia' — *soledad* ,samota' < lat. *solitas* ,samota'
vigiar ,hliadkovať' — *velar* ,strážiť' < lat. *vigilāre*

3.1.3 TALIANČINA

capo ,šéf mafie' ,kápo' — *cabo* ,predák' ,náčelník' < lat. *caput* ,hlava'
dúo ,duo' — *dos* ,dva' < lat. *duōs* ,dva'
tempo ,tempo' — *tiempo* ,čas' < lat. *tempus*
vendetta ,krvná pomsta' ,vendeta' — *vindicta* ,potrestanie' ,pomsta' < lat. *vindicta*
Mnohé italianizmy nachádzame v hudobnej terminológii, znamenajú v podstate to isté, ako ich španielske ekvivalenty:
crescendo ,zosilňovať' — *creciendo* ,rastúc' < lat. *crescendus*
forte ,silno' — *fuerte* ,silno' < lat. *fortis*
moderato ,mierne' — *moderado* ,mierne' < lat. *moderātus*

3.1.4 FRANCÚZŠTINA

dama ,dáma' — *dueña* ,majiteľka' < lat. *domina* ,pani' ,manželka' ,milienka'
hotel ,hotel' — *hostal* ,hostel' < stredoveká lat. *hospitāle* ,hostinec'
liar ,zapliesť sa' (z fr. *lier*) — *ligar* ,zaviazať' (poloknižné slovo) < lat. *ligāre*

Osobitnú skupinu tvoria arabizmy, ktoré sa dostali do španielčiny v posledných storočiach prostredníctvom francúzštiny a vytvorili dubletnú dvojicu k tradičným ara-

⁸ Postup na výrobu papiera prišiel v 10. storočí do Európy cez Arabov najprv do Talianska a Katalánska (COROMINAS, 2000: 438).

bizmom, ktoré boli v španielskej slovnej zásobe prítomné už od stredoveku, počas arabskej prítomnosti na Pyrenejskom polostrove (711-1492)⁹: *cuscús* ‚kuskus‘ (moderné) — *alcuzcuz* (tradičné), *minarete* ‚minaret‘ — *alminar*, *pachá* ‚paša‘ — *baja*.

3.1.5 OKCITÁNČINA

Z okcitančiny má španielčina viacero slov a niektoré tvoria i dublety. Okcitánske prevzatia sa dostávali do kastíľčiny najmä v stredoveku:

salvaje ‚div(ok)ý‘ (< okc. *salvatge*) — *selvático* ‚lesný‘, ‚divý‘ < lat. *silvaticus*
manjar ‚pokrm‘ (< okc. *manjar* ‚jesť‘) — *manducar* ‚hltat‘ < lat. *manducāre* ‚žuť‘
tildar ‚písať prízvuk‘ — *titular* ‚titulovať‘, ‚pomenovať‘ < lat. *titulāre* ‚pomenovať‘

3.1.6 TRIPLETY A KVATRUPLETY

Niekedy sa vyskytne celý rad slov, ktoré tvoria dokonca až kvadruplety:

dama ‚dáma‘ (< fr. *dame*) — *dueña* ‚pani‘, ‚majiteľka‘ (ľud.) — *doña* ‚pani‘ (polo-kniž.) — *dómína* ‚domína‘ (kníž.), < lat. *domina* ‚pani‘, ‚manželka‘, ‚milienka‘
facha ‚vzhľad‘ (< tal. *faccia*) — *haz* ‚líce‘, ‚tvár‘ (ľudové slovo) — *faz* ‚líce‘, ‚tvár‘ (knížné slovo) — *facies* ‚vzhľad‘, ‚rysy‘ (latinizmus) < lat. *faciēs* ‚tvár‘
¡chapo! ‚klobúk dole‘ (z fr. *chapeau* ‚klobúk‘) — *capelo* ‚kardinálsky klobúk‘ (z tal. *cappello* ‚klobúk‘) — *capillo* ‚čepček‘, ‚prilba‘ < lat. *capellus* ‚pokrývka hlavy‘

3.1.6 DOMÁCE SLOVO VS. ANGLICIZMUS

Paradoxom je, že angličtina ako pôvodne germánsky jazyk vytvára pomerne veľa dubliet so španielskymi slovami. Má to dve príčiny. Prvá — viac ako polovica anglickej slovnej zásoby je románskeho pôvodu (najmä latinského a francúzskeho). Druhou je to, že v súčasnosti zaznamenáva španielčina (a nielen ona) pomerne veľký prílev anglicizmov, čím sa anglicizmus románskeho pôvodu a domáce slovo dostávajú do dubletného vzťahu (uvádzané v poradí domáce slovo — anglicizmus):

entrevista ‚rozhovor‘ — *interviú* ‚rozhovor‘ < angl. *interview* < stredoveká fr. *entrevue* < lat. *inter* ‚medzi‘ + *vidēre* ‚vidieť‘
maestro ‚majster‘ — *máster* ‚postgraduálne štúdium‘ < angl. *master* < lat. *magister*
veo ‚vidím‘ — *vídeo* ‚video‘ < angl. *video* < lat. *videō* ‚vidím‘, neurčitok *vidēre*
escrito ‚napísaný‘ — *script* ‚režisérovo pomocník‘ < angl. *script* ‚scenár‘ < lat. *scrīptus*.

3.2. ODVODENÉ SLOVÁ

Nie vždy tvoria španielske ľudové slová priamy dubletný vzťah. Napríklad lat. *fi-lius* dalo do španielčiny *hijo* ‚syn‘. Neexistuje však **filio*, ktoré by bolo jeho knižným

⁹ Príklady z Gómez Capuz (2004, s. 27).

ekvivalentom. Avšak máme v španielčine slovo s ním príbuzné: prídavné meno *filial* ‚dcérsky‘, ktoré sa vyvinulo z latinského *filiālis*, odvodené od podstatného mena *filius*. Môžeme teda v tomto prípade hovoriť o „druhostupňových, odvodených“ dubletách:

abeja ‚včela‘ < *apis*: *apiario* ‚včelí‘
baño ‚kúpeľňa‘ < *balneum*: *balnearios* ‚kúpele‘
cobre ‚med‘ < *cuprum*: *cúprico* ‚medený‘, ‚mednatý‘, *cuproso* ‚mednatý‘
hierro ‚železo‘ < *ferrum*: *férreo* ‚železný‘; ‚železničný‘, *férico* ‚železitý‘
lado ‚strana‘, ‚bok‘ < *latus*: *lateral* ‚postranný‘, ‚laterálny‘
leño ‚poleno‘, ‚drevo‘ < *lignum*: *lignoso* ‚drevnatý‘, ‚drevitý‘, ‚lignitový‘
logro ‚zisk‘, ‚úžitok‘ < *lucrum*: *lucrativo* ‚výnosný‘, ‚ziskový‘, ‚lukratívny‘
lomo ‚bedro‘, ‚bôčik‘ < *lumbus*: *lumbar* ‚bedrový‘
madre ‚matka‘ < *māter*: *materno* ‚materský‘, *maternal* ‚materský‘
oído ‚sluch‘ < *auditus*: *auditivo* ‚sluchový‘, ‚auditívny‘
ojo ‚oko‘ < *oculus*: *ocular* ‚očný‘
ombligo ‚pupok‘ < *umbilicus*: *umbilical* ‚pupočný‘
oso ‚medveď‘ < *ursus*: *ursino* ‚medvedí‘
pecho ‚hrud‘ < *pectus*: *pectoral* ‚hrudný‘, ‚prsny‘, ‚pektorálny‘
soledad ‚samota‘ < *solitas*: *solitario* ‚samotársky‘
víbora ‚zmija‘ < *vípera*: *viperino* ‚zmijí‘
vida ‚život‘ < *vīta*: *vital* ‚životaschopný‘, ‚vitálny‘
yo ‚ja‘ < *ego*: *egoísmo* ‚sebecký‘, ‚egoizmus‘, *egoísta* ‚sebec‘, ‚egoista‘

3.3. ZMENA VÝZNAMU LUDOVÉHO SLOVA OPROTI LATINSKÉMU ORIGINÁLU

a) *zovšeobecnenie významu* — špecifický význam sa stane všeobecnejším (pre ilustráciu pripájame na záver aj knižný tvar):

dēnārius ‚denár (rímska minca)‘ > *dinero* ‚peniaze‘ — *denario* ‚denár‘
litigāre ‚viest spor‘ > *lidiar* ‚bojovať‘, ‚zápasit‘; ‚čeliť‘ — *litigar* ‚viest súdny spor‘

b) *zúženie významu* — všeobecnejší význam sa stáva špecifickejším, konkrétnejším:

fabrica ‚dielňa‘ > *fragua* ‚kováčska vyhňa‘ — *fábrica* ‚továreň‘
musculus ‚sval‘ > *muslo* ‚stehno‘, ‚stehenný sval‘ — *músculo* ‚sval‘

c) *presun významu* — presun (metaforický i metonymický) spočíva v zámene dvoch predmetov, medzi ktorými je určitá súvislosť a podobnosť:

calidus ‚horúci‘ > *caldo* ‚mäsový vývar‘, ‚bujón‘ — *cálido* ‚horúci‘
defensa ‚obrana‘ > *dehesa* ‚(ohradená) pastvina‘ — *defensa* ‚obrana‘

3.4 ZMENA VÝZNAMU KNIŽNÉHO SLOVA OPROTI LATINSKÉMU ORIGINÁLU

Významový posun knižného výrazu oproti stavu v latinčine bol zriedkavejší ako zmena významu ľudového tvaru. Najmä preto, že mnohé knižné a odborné latinské výrazy sa v podstate používali v rovnakom funkčnom jazykovom štýle aj v kastíľčine a jeho používatelia boli sprvu zväčša učenci (minimálne do významového ustálenia daného slova), ktorí zvyčajne vedeli po latinsky¹⁰ a teda možno predpokladať, že pôvodný význam latinského slova bol v jazykovom vedomí týchto používateľov stále prítomný ako vzor. Z významových zmien je najčastejšia špecializácia: špecializovaný výraz sa stáva súčasťou terminológie určitej vedeckej disciplíny. Po latinskom tvare nasleduje slovo knižné, potom na porovnanie slovo ľudové:

clāvis ‚klúč‘ > *clave* ‚notový klúč‘, ‚šifrovací klúč‘ — *llave* ‚klúč‘
cubitus ‚laket‘ > *cúbito* ‚laktová kosť‘ — *codo* ‚laket‘
fumigāre ‚dymiť‘ > *fumigar* ‚dezinfikovať dymom‘ — *humear* ‚dymiť‘
nova ‚nová‘ > *nova* astron. ‚nova‘ — *nueva* ‚nová‘

3.5 VÝZNAMOVÉ ROZDIELY MEDZI DUBLETAMI

Hoci sú významové odlišnosti medzi ľudovým a knižným slovom značné, vždy je viac-menej zjavná významová súvislosť medzi členmi dubletnej dvojice.

Konkrétny význam vs. abstraktný význam: kým ľudové slovo obvykle pomenúva vo svojom hlavnom význame konkrétny predmet, knižné slovo má často abstraktný význam (nezriedka ten, ktorý existoval už v latinčine, len pri ľudovom tvare sa prestal používať). V čase formovania kastíľčiny z románskej iberčiny sa totiž literatúra, filozofia a zárodok vedy pestovali a rozvíjali v kláštoroch a potom na univerzitách v latinčine. Na druhej strane, tie kastíľske slová a významy, ktoré sa neprestali používať, boli v prevažnej väčšine slová, ktoré sa vzťahovali na konkrétne predmety, s ktorými bežne prichádzali do styku pôvodní kastíľsky hovoriaci obyvatelia: roľníci, remeselníci a vojensky vyťažaná šľachta. Postupne, ako sa kastíľčina stávala jazykom panovníckeho dvora a literatúry, musela pokryť aj také funkčné štýly, ktoré boli predtým vyhradené latinčine¹¹. A počas obdobia humanizmu, renesancie a neskôr raného novoveku s búrlivým rozvojom prírodných vied, to už bola kastíľčina, ktorá sa musela vyrovnat s týmito nárokmi na slovnú zásobu. A tak sa preberali knižné výrazy z latinčiny (priamo alebo prostredníctvom iných jazykov, najmä francúzštiny, taliančiny a angličtiny), tie sa prispôbili španielčine a stali sa súčasťou jej lexiky. Napríklad, predtým neexistoval v španielčine výraz na označenie notového klúča, keď vznikla potreba na jeho pomenovanie, prijal sa knižný tvar *clave* < lat. *clāvem* ‚klúč‘, prvýkrát zaznamenané okolo roku 1570 (COROMINAS, 2000: 370). Avšak pomenovanie pre konkrétny, každodenný predmet, s ktorým sa otvárali dvere, existoval vždy, ako pokračovanie lat. slova *clāvis*, *clāvem* ‚klúč‘ > *llave* ‚klúč‘, prvýkrát zaznamenané medzi

10 Toto tvrdenie platí pre obdobie stredoveku a raného novoveku.

11 Tento proces sa začína v 13. storočí počas panovania kráľa Alfonza X. Múdrego (1252–1284).

rokmi 1220–1250 (tamže, 370). Ako prvý uvádzame knižný, potom ľudový tvar a na porovnanie latinskú predlohu:

crear ,vytvoriť‘, ,založiť‘, ,menovať‘ — *criar* ,vychovať‘, ,dojčiť‘, ,chovať‘, ,rodiť‘, ,pestovať‘ < *creāre* ,tvoriť‘, ,plodiť‘, ,rodiť‘; ,pripraviť‘; ,určiť‘, ,menovať‘
defensa ,obrana‘ — *dehesa* ,pastvina‘; ,ohradené pastvisko‘ < *defensa*
impulso ,podnet‘, ,impulz‘ — *empujón* ,postrčenie‘, ,potlačenie‘ < *impulsiō*, -*ōnem*
laborar ,pracovať‘ (hlavne v zmysle pracovať pre mier, ľudstvo, atď.) — *labrar* ,orať‘; ,vyšívvať‘; ,venovať sa ručným prácam‘ < *laborāre*
leo ,znamenie leva‘; ,súhvezdie Leva‘ — *león* ,lev‘ < *leō*, -*ōnem*
límite ,limit‘, ,ohraničenie‘ — *linde* ,medza‘ < *limes*, -*item*
tauro ,znamenie býka‘ — *toro* ,býk‘ < *taurus* ,býk‘, ,vôľ‘; ,súhvezdie‘ < gr. *tâuros*
traducir ,preložiť‘ — *trocir* ,prekročiť rieku‘ < *trādūcere* ,previesť‘

3.6 ODBORNÝ ŠTÝL – NIE ODBORNÝ ŠTÝL

V predchádzajúcej podkapitole sme poukázali na skutočnosť, že v stredoveku knižné slová prenikali do kastíľčiny najmä prostredníctvom mníchov a iných vzdelancov, v ranom novoveku zas sprevádzali búrlivý rozvoj vedy. Nie je teda nijako prekvapujúce, že knižné slová omnoho častejšie nachádzame v odbornej terminológii ako v prípade ich ľudových ekvivalentov. Ako prvý uvádzame knižný výraz — odborný termín, na porovnanie ďalej uvádzame ľudový tvar a napokon východzí latinský tvar:

aurícula ,anatómia ,predsieň srdca‘, ,vonkajšie ucho, boltec‘ — *oreja* ,ucho‘ < *auricūla*
aurícula ,botanika ,lalok (listu)‘ — *oreja* ,ucho‘ < *auricula*
auscultar ,medicína ,vyšetrovať poslušnosť‘ — *escuchar* ,počúvať‘ < *auscultāre*
axis ,anatómia ,čapovec (druhý krčný stavec)‘ — *eje* ,os‘ < *axis*
clave ,stavebníctvo ,klúčny / záverový kameň‘ — *llave* ,klúč‘ < *clāvis*
cúbito ,anatómia ,laktová kosť‘ — *codo* ,laket‘ < *cubitus*
dígito ,matematika ,cifra‘ — *dedo* ,prst‘ < *digitus*
ego ,psychológia ,ego‘ — *yo* ,ja‘ < *ego*
foco ,fyzika ,ohnisko‘, ,fókus‘, ,ohniskový / fokálny bod‘ — *fuego* ,oheň‘ < *focus*
hibernar ,zoológia ,spať zimným spánkom‘ — *invernar* ,prezimovať‘ < *hibernāre*
Leo ,astronómia ,súhvezdie Leva‘ — *león* ,lev‘ < *leō*, -*ōnem*
Piscis ,astronómia ,súhvezdie rýb‘ — *pez* ,ryba‘ < *piscis*
pólipo ,medicína ,polyp‘ — *pulpo* ,chobotnica‘ < *polypus* < gr. *polýpous*
sagita ,geometria ,kolmica na tetivu‘ — *saeta* ,šíp‘, ,šípka‘; ,strelka‘ < *sagitta*
sagita ,stavebníctvo ,vzopätie oblúku‘ — *saeta* ,šíp‘, ,šípka‘; ,strelka‘ < *sagitta*
sibilante ,fonetika ,sykavka‘, ,sibilanta‘ — *silbante* ,pískajúci‘ < *sibilans* ,pískajúci‘
vindicar ,právo ,požadovať‘ — *vengar* ,mstiť‘ < *vindicāre*
Virgo ,astronómia ,súhvezdie Panny‘ — *virgen* ,panna‘ < *virgō*, *virginem*

4. ETYMOLOGICKÉ DUBLETY VO VYBRANÝCH ROMÁNSKYCH JAZYKOCH¹²

V románskom priestore je stav medzi jednotlivými jazykmi rozdielny. Je to spôsobené odlišným vývojom v každom z nich.

4.1 TALIANČINA

Taliančina má proti španielčine relatívne málo dubliet. Príčinou je fakt, že zmien vo zvukovom pláne počas prechodu z latinčiny do taliančiny bolo oproti španielčine pomerne málo. A práve táto relatívna blízkosť talianskej podoby s latinským originálom nie vždy vytvorila dostatočný priestor na formálne odlišenie oboch slov, tie často splynuli do jedného tvaru:

latinčina	taliančina	španielčina	
focus	fuoco	fuego	,oheň‘
focus	fuoco	foco	,ohnisko‘, ,fókus‘
clāvem	chiave	llave	,kľúč‘
clāvem	chiave	clave	,(notový, šifrovací) kľúč‘

To neznamená, že by taliančina nepoznala dublety, avšak formálny rozdiel medzi nimi je takmer vždy menší ako v prípade španielčiny:

latinčina	taliančina	španielčina	
implicāre	impiegare	emplear	,zamestnať‘
implicāre	implicare	implicar	,zahŕňať‘, ,implikovať‘

4.2 FRANCÚŽŠTINA

Naopak francúzština prekonala možno najväčšie zmeny vo zvukovom pláne z románskych jazykov, a splynutie oboch tvarov (tak ako sa niekedy deje v prípade taliančiny) nebolo reálne, čoho dokladom je početný výskyt dubliet, ktoré sa vo väčšine prípadov navzájom líšia prinajmenšom tak, ako ich španielske náprotivky:

latinčina	francúzština	španielčina	latinčina	francúzština	španielčina
implicāre	impliquer	implicar	auscultāre	écouter	escuchar
implicāre	employer	emplear	frigidus	frigide	frígido
auscultāre	auscultar	auscultar	frīgīdus	froid	frío

12 Uvedené príklady sú prebraté z: Corominas (2000), Zavadil (1998).

5. ETYMOLOGICKÉ DUBLETY V SLOVENČINE¹³

V slovenčine dublety v rozsahu, v akom sa nachádzajú v španielčine či francúzštine, nenájdeme. Príčinou je, že zdroj prevzatí bola tradične latinčina (čiastočne aj nemčina, neskôr francúzština a v súčasnosti angličtina) a nie napríklad staroslovienčina, čo bol prípad slovanských krajín, v ktorých prevládlo pravoslávie (srbčina, ruština a pod.). Avšak aj v slovenčine nachádzame zopár príkladov etymologických dubliet.

Najčastejšie tvorí dubletný pár aspoň jedno prevzaté slovo. Napríklad hungarizmy slovanského pôvodu, tzv. spätné prevzatia (tie sú na jednej strane zjednodušené, na druhej zachovali mnohé staré črty slovenské z 10. a 11. storočia) vs. domáce slovo: *gazda* — *hospodin* vychádzajú zo slovanského základu *gospodъ*, pritom *g* zaniklo vo väčšine slovenských slov v priebehu 12. storočia (Krajčovič, 1964, s. 68). Takisto sú dubletami aj dve cudzie slová (niektoré sú doložené iba v nárečovej podobe): *placenta* — *palacinka* (cez maďarské *palacsinta* a tam pravdepodobne cez rum. *plăcintă* < lat. *placenta*); *žiač* — *diakon* < gr. *diákonos* ‚sluha‘, ‚čakateľ na kňazstvo s nižším vysvätením‘, kde *žiač* je staršie grécke prevzaté cez stredoveké lat. *diacus*, a *diakon* je priamo z východiskového gréckeho tvaru; *kostol* — *kaštieľ* < neskorolat. *castellum* ‚pevnosť‘, ‚tvrdzá‘, ‚hrad‘). Špecifickým prípadom su slova z rôznych nárečových oblastí: *basták* ‚surovec‘ (gemerské nárečové slovo, Králik, 2012, s. 278) — *pasták* ‚kríženec‘ (trnavské nárečie, SSN II, 746) — *bastard* ‚kríženec‘, ‚bezcharakterný človek‘ < nem. *Bastard* < starofranc. *bastart*¹⁴.

Alebo domáce — inoslovanské slovo¹⁵: *zlatý* — *zlotý* ‚poľská mena‘ (z poľ. *złoty* ‚zlatý‘ < praslov. *zoltъ*); *pohroma* ‚katastrofa‘ — *pogrom* ‚masové napadnutie skupiny obyvateľstva spojené s násilím a rabovaním‘ (z rus.) < obe z praslov. **gromъ* ‚hrom‘.

Zriedkavo nájdeme dve domáce slová, ktoré mali rozdielny hláskový vývin (nezaraďujeme sem formálne varianty s rovnakým významom, ako napr. *znovu* — *znova*, *pyštok* — *pyštek*, *viac* — *viacej*, *zatvoriť* — *zavrieť* a pod.):

kohút — *kokot* vulg. < zvukomalebný praslov. základ **kokotъ*

miesto — *mesto* (v tomto význame iba v západoslovanských jazykoch, porov. rus. *górod*, srb., chorv., bulh. *grad* atď.) < praslov. *město*

Neprítomnosť „domácich“ dubliet v slovenčine je kompenzovaná synonymiou, kde jedno synonymum je cudzieho a druhé domáceho pôvodu. Často ide o doslovné kalky

¹³ Uvedené príklady sú z vlastnej excerpcie, etymológia slov a staroslovienske a praslovanské tvary sú prevzaté z: REJZEK (2001).

¹⁴ Mnohé západoslovenské nárečové formy prenikajú prostredníctvom bratislavského slangu, kde nadobudnú prenesený význam, do slangu celoslovenského a vytvárajú dubletné páry so spisovným ekvivalentom: *sedliak* ‚roľník‘; ‚dedinčan‘ — *sedlák* ‚buran, nevychovanec‘.

¹⁵ Samostatnú problematiku tvoria tzv. zradné slová medzi češtinou a slovenčinou (z tohto slovenského etymónu alebo z rovnakého inojazyčného prevzatia), keďže český jazykový úzus je ešte stále reflektovaný a pasívne prijímaný na Slovensku aj po rozpade dvojjazykového spoločného priestoru bývalého Československa: *chudý* ‚hubený‘ — *chudý* ‚chudobný‘, *horký* ‚hořký‘ - *horký* ‚horúci‘, *kapusta* ‚zelí‘ — *kapusta* ‚keľ‘, *kúriť* ‚topiť‘ — *kouřit* ‚fajčiť‘, *topiť* ‚tonout‘ — *topit* ‚kúriť‘, *pokoj* ‚klid‘ — *pokoj* ‚izba‘ atď.

medzinárodných termínov z grécko-latinských komponentov: *mytológia* — *bájoslovie*, *filantrop* — *ľudomil*, *lingvistika* — *jazykoveda*, *flóra* — *kvetena*. V takom rozsahu nič podobné v španielčine neexistuje¹⁶. Vzhľadom na ekonómiu jazyka sa však sprvu rovnocenné synonymá začali významovo či štylisticky diferencovať; mnohé domáce podoby zastarali alebo sa pociťujú ako básnické: *astrológia* — *hviezdopravectvo*, *geológia* — *zemespyt*, *botanika* — *rastlinopis* atď.; niektoré sa vnímajú ako ľudové či krajové: *tuberkulóza* — *suchoty*, pri ďalších dvojiciach došlo k významovým posunom: *zemepis* sa učí na základnej škole, *geografia* na strednej; *primátor* je volený v mestách, *starosta* na dedine, *richtár* (nem. pôvodu) je zastarané atď.

V porovnaní so španielskymi knižnými slovami sú slovenské slová latinského pôvodu tvarovo ešte konzervatívnejšie¹⁷, formálne sa adaptovali iba minimálne: *fókus* — *foco* > lat. *focus*, *papyrus* — *papiro* > lat. *papyrus*, nehovoriac o porovnaní so španielskymi ľudovými slovami: *burza* — *bolsa* > lat. *bursa*, *punktum* — *punto* > lat. *punctum*, *promptný* — *pronto* > lat. *promptus*, *cirka* — *cerca* > lat. *circā* atď.

6. ETYMOLOGICKÉ DUBLETY V INÝCH JAZYKOCH

6.1 RUŠTINA¹⁸

Zo slovanských jazykov je prítomnosť dubliet typická pre ruštinu, ktorá hojne používala cirkevnú slovančinu ako prameň pre vznik nových slov: *golová* ,hlavá' (ruské slovo s typickým východoslovanským plnohlasím) — *glavá* ,kapitola' (z cirkevnej slovančiny) < praslov. *golva*. Ďalšie príklady (domáce — cirkevnoslovanské slovo): *storoná* ,straná' — *straná* ,krajina', *polón* ,zajatie' — *plen* ,zajatie'; ,dobytie', *molóčnyj* ,mliečny' — *mléčnyj* ,mliečny' (v odborných výrazoch ako *Mléčnyj Puť* ,Mliečna dráha', *mléčnaja železá* ,mliečna žláza'), *zolatój* ,zlatý' — *zlatój* kniž. ,zlatý' (napr. v bibliizme *zlatój teléc* ,zlaté telá', v odborných a knižných zleženinách: *zlatogúzka* zool. ,mníška zlatorítka (vták)', *zlatocvét* bot. ,rimbaba (kvet)', *zlatoustýj* kniž. ,zlatoustý', ,výrečný', *zlatokrýlyj* ,zlatokridlý') a iné.

6.2 ANGLIČTINA

Vhodné podmienky na vznik dubletných párov boli aj v angličtine. Zaujímavosťou je, že tu nachádzame až dve početné a etymologicky odlišné skupiny dubliet. Dublety germánske a dublety románske. To odráža stav anglickej slovnej zásoby, ktorá sa skladá z dvoch hlavných zložiek, pôvodnej germánskej a nadobudnutej románskej. Germánske dublety majú jeden člen anglosaského pôvodu a druhý člen je pôvodom zo

16 Napr. slovenské dvojice *osobný* a *personálny*, *životopis* — *biografia*, *hydroterapia* — *vodoliečba*, *teológ* — *bohoslovec*, *miestny* — *lokálny* atď. majú iba jeden preklad: *personal*, *biografia*, *hidroterapia*, *teólogo*, *local*.

17 Hovoríme o koreni slova. Je samozrejmé, že španielske gramatické morfémy sú podstatne bližšie pôvodným latinským ako tie slovenské: *vetovať* — *vetar* > *vetāre*, *legitímny* — *legitímno* > *legitimus* a pod.

18 Príklady sú vyexcerpované z Kučerová et al. (1989), etymológia je uvedená podľa: Rejzek (2001).

starej škandinávčiny, takisto germánskeho jazyka¹⁹. V určitých prípadoch sa škandinávské slovo zachovalo iba ako krajový variant (najmä v oblasti, ktorú istý čas Vikingovia ovládali, teda severovýchod Anglicka) oproti spisovnému slovu anglosaského pôvodu (prvý je domáci tvar, druhý krajový, škand. pôvodu): *yard* — *garth* ‚dvor‘, *no* — *nay*, *nie*‘, *church* — *kirk*²⁰ ‚kostol‘ atď.

Tam, kde sa používajú oba tvary v spisovnom jazyku, došlo k odlišeniu významu (prvé anglosaské, druhé škandinávské): *ditch* ‚priekopa‘ — *dike* ‚hrádza‘, *whole* ‚celý‘²¹, ‚neporušený‘ — *hale* ‚uzdraviť‘, *rise* ‚stúpať‘, ‚dvíhať sa‘ — *raise* ‚dvihnúť‘, ‚vytiahnuť‘, *shrub* ‚krík‘ — *scrub* ‚drhnúť‘, *shirt* ‚košela‘ — *skirt* ‚sukňa‘ atď.

Románske dublety sú dvojaké. Prvú podskupinu tvoria dvojice, v ktorých je jedno slovo prevzaté z francúzštiny (prvé uvedené) a druhé z latinčiny. Latinské slovo sa do anglického jazyka dostalo zväčša neskôr (príklady a roky z Crystal, 1996, s. 46): *royal* (1250) ‚kráľovský‘ — *regal*²² (1330) ‚kráľovský‘ < lat. *rēgālis*), *employ* (1460) ‚zamestnať‘ — *implicate* (1797) ‚zaplietť‘, ‚spôsobiť‘ < lat. *implicāre* atď.

Druhú podskupinu tvoria francúzske slová, pričom jedno má pôvod v normanskej francúzštine a druhé v parížskej. Normanské slová boli prijaté skôr, bol to jazyk, ktorým hovorila normanská šľachta, keď v roku 1066 dobyla kráľovstvo Anglosasov. Tento variant dominoval asi 200 rokov. Ako však vzrástla prestíž a moc parížskeho dvora²³, francúzske prevzatia neskoršieho dáta prichádzali do angličtiny z parížskej nárečovej oblasti (v poradí: normanská francúzština — parížska francúzština): *warrant* (1225) ‚príkaz‘, ‚zatykač‘, ‚splnomocnenie‘ — *guarantee* (1624) ‚záruka‘, *warden* (1225) ‚správca‘, ‚dozorca‘ — *guardian* (1466) ‚ochranca‘, *reward* (1315) ‚odmena‘ — *regard* (1430) ‚úcta‘, ‚ohľad‘, *gaol* (1163) ‚väzenie‘ — *jail* (1209) ‚väzenie‘ atď.

7. ZÁVER

Španielčina je jeden z jazykov, kde je výskyt etymologických dubliet pomerne častým javom. V rámci iberorománskych jazykov sa udiali najradikálnejšie zmeny vo zvukovom pláne jazyka práve v kastílskej španielčine. To vytvorilo priestor na to, aby vznikli jednoznačne formálne odlišiteľné dvojice (knižné slovo — ľudové slovo), nezriedka i trojice slov (knižné — poloknižné — ľudové slovo) s rovnakým latinským etymologickým základom. V postupnom vývoji z ibersej románčiny do kastíľčiny nastali v ľudových slovách mnohé fonetické zmeny. Ďalším zdrojom dubliet sú aj iné románske jazyky, kde

19 V anglickej literatúre sa hovorí v tomto prípade o „Old Norse“ — starej nórcine alebo nordičtine. Avšak vikingské nájazdy do Británie boli vedené aj z Nórska aj z Dánska. Začali v roku 787 n. l. a pokračovali zhruba 200 rokov. Severovýchodné Anglicko patrilo istý čas pod Dánsko, išlo o tzv. „Danelaw“, teda oblasť, kde platí dánske právo. V tej dobe boli anglosaština a stará nordičtina vzájomne zrozumiteľné (Crystal, 1996, s. 25).

20 Oba tvary sú z gréckeho *kyriake oikia* ‚dom pána‘ (porov. naše slovo *cirkev*, ktoré má rovnaký pôvod).

21 Porovnaj rovnakú etymologickú spriaznenosť v slovenčine: *zaceliť* ‚zahojiť‘, ‚uzdraviť‘.

22 K tomu sa pripája ešte domáce slovo *kingly*, s rovnakým významom.

23 V roku 1204 anglický a zároveň aj normanský kráľ Ján Bezzemok po prehratom konflikte musel odstúpiť Normandiu francúzskemu kráľovi Filipovi II. Augustovi.

vývoj z latinčiny prebiehal inak, vo všeobecnosti nie tak výrazne ako v kastílskej španielčine, v dôsledku čoho majú tieto prevzatia väčšinou „poloknižný“ charakter. Takisto veľkou skupinou sú tzv. „druhostupňové“ dublety, ktoré nemajú pôvod v rovnakom slove, ale v dvoch rôznych latinských slovách, pričom však jedno bolo odvodené od druhého. Zaujímavosťou je, že mnohé anglicizmy vytvárajú v španielčine takisto dublety, keďže anglická slovná zásoba je do veľkej miery latinizovaná a romanizovaná.

Okrem formálnej zmeny častokrát dochádzalo aj ku zmenám vo význame slova. Ľudové slovo sa od latinského originálu vo význame odlišuje hlavne metonymickým posunom a zúžením, resp. špecializáciou významu. Celkovo knižné slová zachovávajú omnoho vernejšie nielen tvar, ale aj význam. Ak už dôjde k významovej zmene, ide najmä o špecializáciu a terminologizáciu významu. Pri ľudovom slove sa výsledný zúžený význam väčšinou vzťahuje na konkrétny, každodenne používaný predmet, pri knižných slovách sú to špecializované odborné termíny, často abstraktné.

V slovenčine neboli vhodné podmienky na výskyt etymologických dublet, keďže hlavný zdroj preberania cudzích slov po tom, ako sa slovenčina oddelila od ostatných slovanských jazykov, nebola praslovančina ani iný slovanský jazyk alebo staroslovenčina ako v prípade tých jazykov, kde prevládlo pravoslávie (ruština, srbčina a i.). Preto je výskyt fenoménu etymologickej dubletizácie v slovenčine nepatrný, vo väčšine dubletných párov nachádzame aspoň jedno prevzaté slovo, vo viacerých sú prevzatiami oba členy.

LITERATÚRA

- COROMINAS, J. (2000): *Breve diccionario etimológico de la lengua castellana*. Madrid: Gredos.
- CRYSTAL, D. (1996): *The Cambridge Encyclopedia of the English Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Diccionario de la lengua española*. [on line] dle.rae.es, 23. vydanie [november 2015].
- DUBSKÝ, J. a kol. (1993): *Velký španělsko-český slovník I. A-H*. Praha: Academia.
- DUBSKÝ, J. a kol. (1993): *Velký španělsko-český slovník II. I-Z*. Praha: Academia.
- GÓMEZ CAPUZ, J. (2004): *Préstamos del español: lengua y sociedad*. Madrid: Arco Libros.
- GUTIÉRREZ, B. (1989): *Estudio histórico-semántico de los dobles múltiples en español moderno*. Granada: Universidad de Granada.
- KRAJČOVIČ, R. (1971): *Náčrt dejín slovenského jazyka*. Bratislava: SPN.
- KRÁLIK, L. (2012): Slk. dial. bastár, basták, pasták. In: O. P. KARPENKO — V. P. ŠULHAČ, *Studiji z onomastyky ta etymolohiji*. 2011–2012. Kyjiv: Instytut ukrajins'koji movy NAN Ukrainy, s. 277–280.
- KUČEROVÁ, E. et al. (1989): *Rusko-slovenský slovník*. Bratislava, SPN.
- METZELTIN, M. (2004): *Las lenguas románicas estándar — historia de su formación y de su uso*. Oviedo: Academia de la Llingua Asturiana.
- QUITZ, Z. — KUCHARSKÝ, P. (1992): *Česko-latinský slovník*. Praha: SPN.
- REJZEK, J. (2001): *Český etymologický slovník*. Praha: Leda.
- [SSN II] RIPKA, I. (ed.) (2006): *Slovník slovenských nářečí II: L-P*. Bratislava: Veda.
- ŠPAŇÁR, J. — HRABOVSKÝ, J. (1962): *Latinsko-slovenský a slovensko-latinský slovník*. Bratislava: SPN.
- ZAVADIL, B. (1998): *Vývoj španělského jazyka I*. Praha: Karolinum.